Nødtvungent Forsvar.

Motto: Kjærligheden er langmodig, er velvillig; Kjærligheden bærer ikke Nid; Kjærligheden bruger ikke Fremfusenhed, opblæses ikke; den er ikke usømmelig, søger ikke sit Eget, forbitres ikke, tænker ikke Ondt; den glæder sig ikke over Uretfærdighed, men glæder sig ved Sandhed; den fordrager Alt, tror Alt, haaber Alt, taaler Alt. 1 Cor. 13, 4—7.

No. 5. } Mai 1882. { 1ste Aargang.

Foredrag af Prof. Ylvisaker

i Madison, Vaaren 1881.

(Slutn. fra for. No.)

3. Der tales i Fremstillingen af Missourisynodens Lære om en „ulig Villie i Guds Hjerte" ligeoverfor arme Syndere, idet han nemlig anderledes, mere alvorlig vil de Udvalgtes Salighed, ja det heder endog ligefrem, at Gud alene vil føre dem frem til Salighed, at han „fra Evighed har forbarmet sig alene over dem." Hermed staar al Tale om Guds ulige Virksomhed gjennem Naadens Midler i Forbindelse, idet han ved disse Midler „virker noget anderledes, ja helt anderledes", naar han staar ligeoverfor en Udvalgt, end naar han staar ligeoverfor en Ikke-Udvalgt. Denne Del af Skildringen har en saa mørk Farve, at det kun er med en hemmelig Gysen jeg kan lade Tanken skue ind i den. Men vi vil ogsaa her lade Missourierne selv tale. I en liden Traktat fra dem om Naadevalgsstriden læser jeg, at der tilraabes de luth. Kristne følgende Ord: „O, I kjære troende Guds Børn indenfor vor dyrebare ev. luth. Kirke! Holder da allerførst mod al Calvinisme urokkelig fast ved, at Gud vil bringe alle Mennesker til Troen, vil opholde dem i Troen og endelig gjøre dem evig salige, og at han alvorlig, kraftig og virksomt tilbyder Alle alt dette ved Ordet." („Der Gnadenw. Lehrstr" S. 13). I en Synodalberetning aflægges følgende Bekjendelse: „Vi lærer efter den hellige Skrift, at Gud vil, at alle Mennesker skal blive salige, at han fra Evighed af har elsket den ganske Verden og har givet den sin Søn Jesum Christum til Frelser. Vi lærer af ganske Hjerte, at Gud har forløst alle Mennesker, ja at der ikke gives et eneste Menneske i den hele

Verden, hvis Synd Christus ikke har baaret og sonet. Vi lærer, at Gud alvorlig kalder ethvert Menneske, for hvilket Evangeliet bliver prædiket, og at Gud ogsaa sikkert gjør ham salig, dersom han ikke modvillig og halstarrig imodstaar; at Gud har til Hensigt at bringe ethvert Menneske til Troen og opholde ham deri. Der gives derfor intet Menneske, som kan sige: Ja, maaske er jeg ikke udvalgt, hvad hjælper det mig da, at jeg hører Prædikenen? Den, som taler saa, han fører Djævelens Tale; thi Kraften til at tro ligger i Ordet. For hvem altsaa Ordet bliver prædiket, ham rækker Gud sin Naade og det evige Liv. Dersom du derfor gaar fortabt, saa anklag ikke Gud, men klag over dig selv. Intet Menneske altsaa, som er bekymret for sin Salighed, behøver at sige: Ja, maaske er jeg dog ikke udvalgt. Netop denne skal sige: Det er jo et Bevis paa, at Gud vil, jeg skal tro, at jeg er udvalgt, fordi han har givet mig sit Evangelium, og jeg gjerne vilde tro. Thi denne Længsel efter at tro er jo allerede en Virkning af den Hellig Aand. Jeg skal altsaa ikke sige: Ja jeg skal, jeg tør, jeg kan maaske slet ikke tro? Nei, du skal, du tør, du kan tro; thi Naaden og Aanden, som virker Troen, er i Ordet, og det har du. Dette er vor Lære, og denne Lære forbander og fordømmer Calvin som en gruelig, falsk Lære, der strider mod Guds Ære. Hvor skammeligt er det derfor ikke, at man beskylder os for Calvinisme? Men vi maa vænne os ogsaa til dette, at man kalder os falske Lærere." (Synodalber. f. vestl. Distr. 1880 S. 25 ff.).

Og atter: „Vi følger den hellige Skrift, som siger, at de Vantroe som en Følge af deres vedvarende Modstræben ikke kommer til Troen, altsaa ikke som en Følge af, at Gud ikke vilde give dem Troen. Paulus siger, at de vantroe Jøder ikke agtede sig selv værdige til det evige Liv; altsaa var det evige Liv blevet dem alvorlig tilbudt. Ogsaa Kraften til at tro tilbød den Hellig Aand ved det Ord, Paulus prædikede, ganske alvorlig dem, som ikke kom til Troen: thi Kraften ligger i Ordet, som blev bragt dem.

Man maa derfor ikke forekaste os som vor Mening: Gud saa vel gjerne, at ogsaa de Vantroe kom til Troen, men han bekymrer sig ikke synderlig om deres Salighed, han lader dem gaa sine egne Veie; han gjør vel et svagt Forsøg paa at bringe dem til Troen, men han opgiver det snart atter. Nei, vi lærer ingen blot 'complacentia', som de Reformerte gjøre, der tilskriver Gud en svag, afmægtig Vilje med Hensyn til de Fordømte. Vi tror, at Gud ganske alvorlig vil gjøre ogsaa dem salige, som ikke er udvalgte, ja saa alvorlig, at han ogsaa for dem har ofret sin Søn paa Korset, og at Christus græder bitre Taarer over Jerusalem, fordi det ikke vil lade sig gjøre salig" (sammesteds S. 30).

Og atter: „De Reformerte lærer vel, at et Antal (Mennesker) bliver salige af fri Naade, og at de Andre bliver fordømte; men det Sidste kommer, siger de, deraf, at Gud ikke vil gjøre dem salige, fordi han endog har skabt dem til Synd og til Helvede. Men det er ingen Gud, som handler saadan, men det er Djævelen; thi kun Djævelen vilde, dersom han kunde, give en Tilværelse, forat bestemme ham til Synd og fordømme ham. De Reformerte maa derfor raabe, saameget de vil paa, at de giver Gud al Ære, de lyver; thi efter deres Lære har Gud ikke blot af fri Naade udvalgt de Udvalgte, men han alene har ogsaa gjort, at de, som ikke er udvalgte, ikke komme i Himmelen." (Synodalb. f. vestl. Distr. 1877 S. 35).

Disse Udtalelser synes at være klare og bestemte, og det vilde være en let Sag at fordoble deres Tal. Men, kunde man sige, omend Missourierne holder fast ved, at Gud virkelig vil alle Menneskers Salighed, saa udelukker

ikke det, at de jo kan lære en „ulig Vilje i Guds Hjerte", en ulig Kjærlighed til Syndere som saadanne og en ulig Virksomhed gjennem Naadens Midler, naar han staar ligeoverfor en Udvalgt og en Ikke-Udvalgt. Udtaler de sig da ikke herom? Lad os se. I Synodalber. f. vestl. Distr. fra '79 anføres et Citat af Luther saalydende: „Den menneskelige Fornuft opdigter en ulig Vilje i Gud, som om Gud var en Tyran, der har nogle Personer, hvis Væsen behager ham, det være nu godt eller ondt, og derimod hader han de Andre, de maa nu gjøre, hvad de vil. Saaledes skal man ikke tænke om Gud." Til disse Luthers Ord føies saa følgende Bemerkning: „Her viser Luther, at man med Fornuften maa komme til Calvinismus. Saasnart den hører: Den, som er udvalgt, er udvalgt af blot Naade ...., saa tænker den: nu, dersom det er saa, maa Gud ikke have villet gjøre de Andre salige. Naar der er idel Naade, saa maa her være Guds frie Vilje: de skal ikke blive salige. Saaledes tænker Calvin ...., men det er intet Andet end Rationalismus, det er blotte Fornuftslutninger." (S. 43).

Her forkaster altsaa Missourierne ligefrem som utilladelige Fornuftslutninger, som Calvinisme, Læren om en ulig Vilje i Guds Hjerte.

Paa en Anmodning, rettet til Missourierne om, at de skulde udtale sig klart og tydeligt om den Dobbelthed i Guds Kjærlighed til Syndere, som man har ment, de lærer, finder jeg i sidste No. af „Lehre und Wehre" følgende Svar: „Har vi nogengang lært en Dobbelthed i Guds Kjærlighed, saa at vi skulde have nødigt at udtale os nærmere om denne Paastand? Noget Saadant har aldrig faldt en Missourier ind. Saalænge der har været en Missourisynode, er der af den tusindgange blevet erklæret, at Gud omfatter den hele Synderverden med en og den samme forbarmende Kjærlighed, og at han alvorlig vil, at Enhver skal komme til Bod og blive salig. Om en Dobbelthed i Guds Kjærlighed har vi aldrig vidst Noget og vil i al Evighed ikke vide Noget .... Vi fordømmer af Hjertets Grund den Lære, at Gud har elsket en Del af Menneskene mindre, eller at han endog ikke har elsket dem til Opnaaelse af Salighed. Vi fordømmer med lydelig Røst den gruelige Vranglære, at der af den Kjendsgjerning, at vi er udvalgte alene af Guds frie Naade i Christus, skal drages Synergisternes Slutning, at Gud følgelig ikke vil gjøre de Andre salige, og at han derfor, uanseet deres Synd, alene af sit „blotte Raad, Forsæt og Vilje har forordnet Nogen til Fordømmelse, saa at de ikke kan blive salige" (Konkordief. Art. II. Kort Begreb) Derimod tror, lærer og bekjender vi med vor dyrebare lutherske Kirke, at Guds Børns saliggjørende Tro, Bestandighed deri og den derpaa følgende endelige Herlighed vel er en blot og bar Naadegave, som Gud giver dem, han har udvalgt i Christus Jesus, før Verdens Grundvold blev lagt, men at de Vantroes Fordømmelse er en nødvendig, retmæssig Følge af deres fordømmelige Vantro, og at Gud har gjort Alt, Alt, for ogsaa at bringe dem til Tro og til Salighed. Alle unødvendige, forargelige, spidsfindige Disputationer lader vi fare, holder os til det aabenbarede Raad og lader det være uformidlet, som nu engang vor Fornuft ikke kan faa til at passe sammen. Se, det er i en kort Sum vor Troesbekjendelse om vor Lære om Guds Børns evige Udvælgelse til det evige Liv." (L. u. W. 1881 S. 139). Paa et andet Sted læser jeg som Svar paa følgende Spørgsmaal: „Hvorfor bliver den største Del (af Menneskene) ikke omvendt? Svar: Paa Grund af deres modvillige og haardnakkede Modstand, som stilles op mod den Hellig Aands Virksomhed. Den, som her siger: Gud vil ikke alvorlig, ikke lige-

saa alvorlig omvende dem, som ikke bliver omvendte, som han vil omvende dem, der bliver omvendte, han lærer mod klare Steder i den hellige Skrift" (sammesteds S. 116).

4. Men lærer da ikke Missourisynoden, at Bestandighedens Gave er negtet de Ikke Udvalgte? Foredraget siger det, saavidt jeg kan forstaa; thi det heder der: „En Udvalgt maa blive bestandig, saa han dør i Troen, en Anden bliver ikke bestandig, ja kan ikke blive det, fordi, om han i alle andre Henseender kunde nyde Goder sammen med de Udvalgte, saa er dog Bestandigheden et særskilt Gode for de Udvalgte alene, som ingen Anden virkelig kan faa."

I en Troesbekjendelse, som forrige Aar stod at læse i Missouriernes Blad „Der Lutheraner", og som blev oversat i vor „Kirketidende" læser jeg derimod følgende Satser:

„Vi tror, lærer og bekjender, at Gud ved Naademidlerne for Alvor kalder alle Mennesker, det er med den Hensigt, at de ved disse Midler skal komme til Bod og til Tro og tillige opholdes i Troen indtil Enden og saaledes tilslut blive salige, til hvilken Ende Gud ved Naademidlerne tilbyder dem den ved Christi Fyldestgjørelse forhvervede Salighed og Kraften til i Troen at gribe denne; og vi forkaster og fordømmer derfor den herimod stridende calvinske Lære af ganske Hjerte.

„Vi tror, lærer og bekjender, at intet Menneske fortabes derfor, at Gud ikke har villet gjøre det saligt og har gaaet det forbi med sin Naade, eller fordi han ikke tillige har tilbudt det Bestandighedens Naade og ikke villet give det denne, men at alle Mennesker, som gaa fortabte, selv er Skyld deri, nemlig ved sin Vantro, og fordi de haardnakket har modstaaet Ordet og Naaden indtil Enden; og i denne Foragt for Ordet er ikke Guds Forudbestemmelse Skyld, men Menneskets forvendte Vilje, som støder den Hellig Aands Middel og Redskab, hvilket Gud ved Kaldet tilbyder ham, fra sig eller forvender det og modstaar den Hellig Aand, som gjennem Ordet vil være kraftig og virksom, ligesom Christus siger: „Hvor ofte vilde jeg forsamlet dine Børn, og I vilde ikke." Math. 23, 37. (Konkordiebogen S. 422). Derfor forkaster og fordømmer vi den herimod stridende calvinske Lære af ganske Hjerte." (Se „Ev. Luth. Kirketidende" No. 12 for 1880).

I „Lehre und Wehre" for 1880 heder det: „Konkordieformelen lærer kun en Prædestination, nemlig den til Salighed, ingen til Fordømmelse; den lærer en almindelig Naade og en alvorlig Guds Vilje, at alle Mennesker skal blive salige; den lærer, at alle Mennesker er forløste ved Christus; den lærer, at Gud har udvalgt de Udvalgte kun for Christi Skyld og har udvalgt dem til at komme til Troen og til Saligheden paa den samme Vei, paa hvilken han vilde gjøre alle Mennesker salige; den lærer, at Gud alvorlig og kraftig kalder ogsaa dem, som ikke bliver salige, tilbyder dem alvorlig og kraftig sin Hellig Aand, Naade, Tro, Bestandighed til Salighed, og at de gaar fortabte, kun fordi de foragter alt dette og indtil Enden halstarrig modstaar Naadens Aand" osv. (S. 295).

Hvad skal jeg nu sige? Enten maa jeg dømme alt dette, som jeg finder klart udtalt i de Citater, jeg har oplæst, at være Hyklere og nærligt Spil, og erklære Missourisynoden for en Samling af Hykleri, der ikke mener, hvad de siger, eller jeg maa tro, at efter deres Lære bliver der ingen Mangel paa Guds Side, naar Talen er om Synderes Frelse og Saliggjørelse; thi Gud vil med den samme alvorlige Vilje alle Synderes Salighed, han har forbarmet sig over dem alle i Christus Jesus, han elsker dem alle som Syndere

med den samme inderlige, brændende Kjærlighed, han virker ved Naadens Midler ikke mindre kraftig paa de Ikke-Udvalgte end paa de Udvalgte, han tilbyder med fuldt Alvor ogsaa de Ikke-Udvalgte Bestandighedens Gave. Ja endnu mere. I en Beretning fra '77 forekom en Udtalelse, som meget let kunde tydes derhen, at en rigere Naade efter Missourisynodens Lære var et særligt Gode for de Udvalgte som saadanne. Denne Udtalelse, der forekom mange misvisende og anstødelig, er bleven særskilt behandlet i „L. u. W." og har der faaet sin Forklaring. Forklaringen gaar ud paa, at Gud nok kan vise enkelte Lande, Folk og Personer en større Naade end andre, men at denne større, rigere Naade ikke maa betragtes som et særligt Gode for de Udvalgte som saadanne. Stykket slutter med de Ord: „Iøvrigt paastaar vi heller ikke, at en rigere Naade kun bliver de Udvalgte tildel; tvertimod er vi af Skriften overbeviste om, at mange, som gaar fortabte, har faaet en saadan rigere Naade, medens mange salige Udvalgte ikke er blevne delagtige deri. Saaledes blev f. Ex. de Borgere i Chorazin og Bethsaida, som gik fortabte, værdigede en rigere Naade end Niniviterne, som kom til Bod og til Naade ved Jonas's Prædiken." Her læres altsaa, at Gud mangen Gang kan gjøre mere for En, som gaar fortabt, end for en Anden, som bliver salig.

5. Guds alvorlige Frelservilje og Frelserkjærlighed til alle arme Syndere slaar nu Missourierne ogsaa ret fast ved det Svar, de giver paa Spørgsmaalet: Hvorfor er saa mange ikke udvalgte? hvorfor gaar saa mange fortabte?

I en Beretning heder det herom: „Vel vilde Gud gjerne give den hele Verden Troen; han tilbyder den ogsaa. Altsaa, naar En ikke tror, saa tør han ikke sige: Gud har ikke besluttet at give mig Troen, derfor har jeg den ikke; men fordi Gud har forudseet, at denne vilde vedblive at være ond, derfor har han besluttet: Saa vil jeg heller ikke med Magt tvinge ham ind i Himmelen. Gud siger til et saadant vantroende Menneske: Vil du ikke, saa far hen til Helvede; men du skal ikke anklage mig, som om jeg ikke vilde gjøre dig salig." (Synodalb. f. vestl. Dist. 1880 S. 41).

Og atter: „Ikke Valget, men alene Menneskene selv, nemlig deres halstarrige Modstand er Skyld i, at saa mange enten ikke kommer til Troen eller ikke bliver bestandige i Troen indtil Enden og derfor gaar evig fortabte. .... Den, som gaar fortabt, gaar ikke fortabt, fordi Gud har bestemt ham til Fordømmelse, som Calvin paa en gudsbespottelig Maade har lært mod Guds klare Ord, men af egen Skyld; ikke fordi Gud har udelukket ham, men fordi han har udelukket sig selv, ikke fordi Gud har gaaet ham forbi med sin Naade, men fordi han, Mennesket, har gaaet Guds Naade forbi, der vilde frelse ham. Den derimod, som bliver salig, han har ikke sig selv at takke derfor, men alene Guds Forbarmelse i Christus Jesus, ligesom ogsaa Gud selv kortelig sammenfatter begge disse Sandheder hos Prof. Hoseas (13, 9.) med de Ord: „Din Fordærvelse er af dig selv, o Israel, men i mig er din Hjælp!" Den, som da vil faa dig til at tro, at vi lærer hin gruelige calvinske Prædestinationslære, han overtræder det 8de Bud, han siger falsk Vidnesbyrd mod sin Næste, han bagtaler os, det vil Gud engang dømme; thi vi fordømmer Calvins Prædestinationslære af ganske Hjerte, saasandt hjælpe os Gud!" (Gnadenwahlslehrstreit" S. 13).

Paa et andet Sted læser jeg: „Gud har ikke gjort nogen Forskjel og sagt: Denne skal komme i Himmelen og den anden ikke; men han har sagt: Alle Mennesker vil jeg have i Himmelen, derfor vil jeg lade min Søn dø for alle, jeg vil lade alle uden Undtagelse kalde ved Evangeliet, og jeg vil

med min Hellig Aand gjennem Evangeliet banke paa alles Hjerter. Men Gud ved forud, at paa mange vil alt dette være forgjæves, og paa Grund af deres modvillige og halstarrige Modstræben, som han forudsaa, har han besluttet at fordømme disse." (Synodalb. f. vestl. Distr. 1880 S. 29).

Ja, der erklæres ligefrem, at Gud ikke kunde udvælge de Forskudte, men maatte forkaste dem. I Synodalberetning for vestlige Distrikt fra 1877 heder det: „Ingen skal sige: O, jeg er udvalgt, nu kan jeg leve, som jeg vil, jeg kommer dog i Himmelen; thi derved, at et Menneske lever ugudeligt, beviser han netop, at Gud har været nødsaget til at tælle ham blandt de Forskudte. Gud vilde ogsaa gjerne have udvalgt ham; thi han vil gjerne gjøre den hele Verden salig; men den, der er saa ond, at han ikke spørger efter Gud. han skal heller ikke undre sig over, at han engang efter Døden aabner sine Øine i Helvede. Thi Gud har ikke blot udvalgt til Saligheden, men ogsaa til hele det christelige Liv." (S. 29).

Paa den store Præstekonference, som forleden Høst (1880) blev afholdt i Chicago til Forhandling af Læren om Naadevalget, erklærede Prof. Dr. Walther for hele Forsamlingen, at det endnu var hans Lære, som det hidtil havde været, at de, som ikke var udvalgte, de var ikke udvalgte, fordi Gud ikke havde kunnet udvælge dem.

Kjære Tilhørere! Hvorledes stemmer nu dette overens med Foredragets Fremstilling, som siger: „Aarsagen til, at alle Ikke-Udvalgte endelig fordømmes, er vistnok da deres Vantro, men hvad var Aarsagen til at Naaden ikke virkede saaledes paa dem, at de ogsaa maatte omvendes, maatte tro og maatte blive bestandige? Her, siger man, kan intet andet Svar gives end, at Gud efter sit hemmelige, frie Forsæt kun udvalgte en Del Syndere til virkelig at opnaa alt, som er nødvendigt til deres sikre Saliggjørelse. Guds frie Udvælgelse af en Del Syndere til evig Frelse er den „Aarsag", som forklarer for os, hvorfor disse nødvendigvis maa frelses, men desværre tillige forklarer, hvorfor de andre i Grunden ikke kan frelses, nemlig fordi Gud i sit hemmelige Raad ikke besluttede at hjælpe dem paa den samme Maade som de Øvrige, medens de dog alle stod for hans Øine som simpelthen lige i alle Henseender."

Jeg siger paa engang: desværre og Gud være Lov! det stemmer slet ikke.

Men naar man nu holder urokkelig og for fuldt Alvor fast ved, at Gud blev bevæget til at forkaste de Forskudte ene og alene ved deres modvillige, halstarrige Modstand, da slutter Fornuften: saa blev altsaa Gud bevæget til at udvælge de Udvalgte derved, at de ikke modstod, og at saaledes den sidste Grund til Saligheden ligger i Mennesket. Men en saadan Slutning gjøre Missourierne ikke, fordi efter deres Overbevisning Skriften og Bekjendelsen forbyder den. Skjønt det i Grunden ligger udenfor Maalet for mit Foredrag, vil jeg dog fremhæve, at Missourierne her, naar Talen er om de Udvalgtes Udvælgelse, holder strengt fast ved den lutherske Bekjendelse, som siger, at det er falskt og urigtigt, naar der læres, at ikke alene Guds Barmhjertighed og Christi allerhelligste Fortjeneste er Aarsagen til vor Udvælgelse; men at der ogsaa i os er en Aarsag dertil, formedelst hvilken Gud har udvalgt os til det evige Liv (Konkordiebogen, Lisb. Udg. S. 428). De følger ogsaa Konkordieformelens Fremstilling, naar det heder: „Men Guds evige Udvælgelse ser og ved ikke alene forud de Udvalgtes Salighed, men er ogsaa ifølge Guds naadige Vilje og Velbehag i Christo Jesu en Aarsag" (ikke „den

store Aarsag", det siger Bekjendelsen ikke, men en Aarsag blandt andre Aarsager), „som skaber, virker, hjælper til og befordrer vor Salighed, og hvad der hører til samme, derpaa er ogsaa vor Salighed saaledes grundet, at Helvedes Porte ikke skulle faa Overhaand over den (Matth. 16, 18), som skrevet staar: „Mine Faar skal ingen rive af min Haand" (Joh. 10, 28). Og atter: „Og de troede saa mange som vare beskikkede til det evige Liv" (Ap. Gj. 13, 48)."

Altsaa, at Gud har udvalgt de Udvalgte ikke blot til Salighed, men ogsaa til det, som er nødvendigt til Salighedens Opnaaelse, og da ogsaa til Troen. Men uanseet, at dette er Bekjendelsens Fremstilling, kan der efter min Mening ikke være noget forargeligt heri, saalænge man med Bekjendelsen holder urokkelig fast ved, at Aarsagen til Udvælgelsen ene og alene er Guds Barmhjertighed og Christi Fortjeneste; thi da føres jo et Menneskes Salighed lige tilbage til Guds Naade alene, og det er disse to Sandheder, at et Menneskes Udvælgelse og Salighed ene og alene beror paa Guds Naade, og at derimod et Menneskes Fordømmelse ene og alene beror paa Mennesket selv, som efter min Overbevisning Bekjendelsen ikke kan faa til at passe sammen, fordi Skriften ikke har passet dem sammen, og som heller ingen rettroende Lutheraner har i Virkeligheden kunnet forlige, hvilken saakaldt Læreform han end har fulgt i Fremstillingen af Udvælgelsen. De Theologer, som følger den anden Læreform, at Gud har udvalgt med Hensyn til Troen, kan vel gjøre Udvælgelsen klar for Tanken; men naar man saa spørger: Hvorledes kunde Gud se dem som Troende, da han udvalgte dem, er man med en Gang kommen ind i Læren om Omvendelsen, og da staar de foran den samme Hemmelighed, de kan ikke og vil ikke drage Fornuftslutninger, fordi Skriften selv forbyder at drage saadanne i denne Sag.

Den store Johan Gerhard, som selv følger den anden Læreform, siger: „Hvad det angaar, at mange bliver omvendte og salige, saa maa man erkjende, at dette er et Værk alene af den guddommelige Naade; hvad derimod det angaar, at mange ikke blive omvendte og salige men gaar evig fortabte, saa maa man erkjende, at dette ene og alene er deres egen Skyld, som gaar fortabte. I denne gudfrygtige Enfoldighed kan den kristelige Forstand hvile trygt, om han end ikke kan løse alle Vanskeligheder, især dem, som reiser sig med Hensyn til de Mennesker, som blive omvendte."

En anden luthersk Theolog Musæus, hvem ingen skal kunne beskylde for Calvinisme, siger ogsaa: Vore Theologer pleier ikke at sige, at Aarsagen til, at nogle bliver omvendte, alene ligger hos Mennesket; men med en Mund siger de alle, at Aarsagen til, at de omvendes, som bliver omvendte, ligger ikke hos Mennesket, men alene i Gud; men Aarsagen til, at de ikke omvendes, som bliver ved i deres Ugudelighed, ligger ikke i Gud, men alene hos Mennesket."

Længere kan de altsaa ikke komme, og de maa sige som Prof. Johnsen: „Imidlertid er vi ikke komne Sagen nærmere. Thi hvad er „Ikke-Modstanden" andet end Guds Verk .... Vi befinder os her paa Omraadet af et Mysterium, hvor Sagen ikke kan gjennemtrænges af vor indskrænkede Forstand" (Dogmatik, svenske Udgave). Hvad har man altsaa vundet? Kun at flytte Hemmeligheden fra et Punkt til et andet, det er det Hele. Missourierne følger den saakaldte første Læreform, at Gud har udvalgt de Udvalgte ikke blot til Salighed, men ogsaa til Troen som det Middel, hvorved vi alene kan opnaa Saligheden, og forkaster alle daarlige Fornuftslutninger, som man kan gjøre. Derom udtaler de sig paa mange Steder. Saaledes heder det

herom i en Beretning: „Nu er det vist, at ingen kan antage Ordet af egne Kræfter, at meget mere Gud maa oplade Hjertet hos enhver. Hvorledes tænker da vor Fornuft? Den tænker: Det kan ikke have nogen anden Grund end den, at Gud paanøder den ene Ordet, tvinger ham til at modtage det, medens han gaar den anden forbi og ikke vil omvende ham. Det er den djævelske Logik, som bor i os. Og hvor ofte møder vi den.“ (Synodalb. f. vestl. Distr. 1879 S. 101 ff.).

Paa et andet Sted: „Med Hensyn til de Udvalgte siger Gud ikke: Jeg ved, at I vil være og blive gode Mennesker, og derfor beslutter jeg at gjøre eder salige. Thi for det Første er det falskt, at vi er og bliver gode; men selv naar man siger: Gud har forudseet, hvem der vilde tro, og derfor „(nemlig bevæget derved)“ har Gud udvalgt ham, saa er ogsaa det falskt; thi det er ikke Naadevalget, men Naadens Orden .... Det er nu visselig en ubegribelig Lære; thi vor Fornuft siger: Dersom hine bliver fordømte, fordi de var vantroe, hvorfor bliver da disse salige, da dog alle Mennesker fra først af var vantroe? Over denne Hemmelighed skal vi netop ikke gruble; men vi skal holde os til Profetens Ord, ved hvem Gud siger: „Din Fordærvelse er af dig selv, o Israel, men i mig er din Hjælp“ (Hos. 13, 9). Den, som bliver indenfor dette Sprogs Grændser, han vil altid blive bevaret, paa den ene Side fra Pelagianisme og paa den anden Side fra Calvinisme, han vil ogsaa altid have den lutherske Lære om Naadevalget. Deraf kan man ogsaa erkjende, om en Prædikant har den rette Lære, at han vil gjøre den kjære Gud til Salighedens Aarsag, men ikke til Fordømmelsens Ophav.“ (Synodalb. f. vestl. Distr. 1880 S. 29).

Dette er, hvad jeg idag vil fremholde ligeoverfor Foredragets Fremstilling af Missourisynodens Lære om Naadevalget. Jeg har ladet Missourierne selv tale, da jeg ikke venter, at en blot Paastand af min Mund skal kunne betragtes som noget Bevis. De ærede Tilhørere faar nu dømme. Nogen fuldstændig Fremstilling af Missourisynodens Lære om Naadevalget har det ikke været min Hensigt at give, dertil er jeg hellerikke bleven opfordret.

Men endnu staar tilbage at belyse de Citater, Foredraget anfører fra Missourisynodens Skrifter, og hvorpaa det synes for en Del ialfald at bygge sin Fremstilling. Jeg vil behandle dem i den Orden, hvori de forekommer i Foredraget. Men først maa jeg ogsaa her gjøre en Bemerkning. Det er ingenlunde min Mening at ville forsvare alle Ord og Udtryk, som har været brugte af Missourierne i Fremstillingen af Læren om Naadevalget. Jeg finder Udtalelser, som efter min Overbevisning er skjæve og misvisende, og som man let kan lægge en falsk Lære ind i, naar man tager dem ud fra Sammenhængen. Men spørger nogen mig, om jeg underskriver alle Ord og Udtryk, som den „norske Synode“ har betjent sig af i Fremstillingen af forskjellige Lærdomme, saa svarer jeg ogsaa dertil: Nei. Jeg finder ogsaa i den norske Synodes Skrifter Udtalelser, som efter min Mening er skjæve og misvisende. Vore Modstandere har benyttet sig deraf; de har ogsaa taget Ord, som kun fik sit Lys af den Forbindelse, hvori de forekom, ud, og man ved, hvilke afskyelige Lærdomme man har tillagt os. F. Ex.: Den norske Synode lærer, at alle Mennesker bliver salige, enten de tror eller ikke; den norske Synode lærer, at Judas ligger i Helvede med forladte Synder; den norske Synode lærer, at ingen Lægmand har Lov til at bede osv. Jeg for min Del tror, at den rette Maade at betragte Udtalelser i et Skrift paa er den, at man lader Sammenhæng og Forbindelse afgjøre, hvilken Betydning der bør

lægges ind i dem; og jeg tror ikke, det er stemmende med Kjærligheden at tage fat i Udtalelser udenfor Sammenhængen, lægge den værst mulige Mening ind i dem, holde dem op og sige: Se, saa læres her. Paa den Maade kunde man faa underlige Ting ud af mange Skrifter, ja af Guds eget hellige Ord. Naar man hører, at en Forfatter maaske Gang efter Gang erklærer, hvad der er hans Mening i en Sag, hans Lære i et Punkt, da bør man ogsaa se hans enkelte Udtalelser i Lyset deraf. „I Meningen, ikke i Ordene, ligger Kjætteriet", sagde de Gamle. Jeg ved meget vel, at naar man er kommen paa den Tanke, at en Enkeltmand eller et helt Samfund fører falsk Lære, at man da paa Grund af den naturlige Skrøbelighed kan være tilbøielig til at stirre paa de mørke Pletter og delvis eller ganske overse det Lys, som der er; men dette er dog noget, man burde vogte sig vel for.

1. Det første Citat, Foredraget anfører, fra Missourisynodens Skrifter lyder saaledes: „I Gud falder ingen Betingelser; men man sætter Betingelser i Gud, naar man siger, at han har udvalgt med Hensyn paa Troen." Denne Udtalelse, der faldt paa et missourisk Synodemøde i Milwaukee 1868, altsaa for 12—13 Aar siden, har Flere fundet meget betænkelig. Man har spurgt: Er ikke her lært et ubetinget, altsaa absolut Valg? Prof. Dr. Walther omtaler denne Sætning i forrige Aargang af „L. u. W." og paaviser, at man ifølge Sammenhængen ikke var berettiget til at lægge nogen falsk Lære ind i den, men erkjender dog, at den var vildledende, og at den derfor burde tilbagekaldes og stryges. Dette er da skeet. Nu havde jeg ventet, at Foredraget enten slet ikke havde anført disse Ord, eller, om det fandtes nødvendigt at anføre dem, at det da havde oplyst Tilhørerne om, at de var tilbagekaldte. Paa en saadan Maade at anføre rettede og tilbagekaldte Ord og Udtryk finder jeg ikke at være i sin Orden. Vi i den norske Synode har ialfald — og jeg tror med Rette — beklaget os over, at vore Modstandere har gjort det saadan i Kampen mod os.

2. Det andet Citat, som anføres, er fra en Synodalberetning fra 1877 og lyder saaledes: „Intet har Gud forudseet hos dem, som han besluttede at gjøre salige, hvad der kunde være Saligheden værd; og selv indrømmet, at Gud havde forudseet noget Godt i dem, saa kunde dog dette ikke have bestemt ham til derfor at udvælge dem; thi alt Godt i Mennesket kommer jo først fra ham." Jeg maa tilstaa, at jeg staar tvivlraadig her, jeg ved ikke, hvad jeg skal sige. Jeg har atter og atter betragtet disse Ord, men jeg maa sige, at saalangt jeg nu kan se, finder jeg ingen falsk Lære i dem. Jeg har spurgt mig selv, om virkelig Foredraget skal ville sige, at Gud har seet noget godt i dem, han udvalgte til Salighed, som kunde være Saligheden værd, og at han d e r f o r har udvalgt dem, saa det altsaa ikke skulde være sandt mere, hvad Bekjendelsen siger, at det er falskt og urigtigt, naar der læres, at ikke alene Guds Barmhjertighed og Christi allerhelligste Fortjeneste er Aarsagen til vor Udvælgelse, men at der ogsaa i os er en Aarsag dertil. De Udvalgte, som staar for Lammets Throne, vil — tænker jeg mig — neppe føre det Sprog, at Gud saa noget Godt i dem, som var Saligheden værd, og d e r f o r udvalgte han dem. Og selv om man her ved dette Gode, Gud har forudseet, skulde tænke paa Troen, saa vil ingen rettroende Lutheraner gjøre den til noget Godt i Mennesket, som er Saligheden værd, og som har bevæget Gud til at udvælge nogen.

3. Det tredie Citat, som anføres, er Missouriernes Forklaring over Rom. 8, 29. Denne Forklaring vil de selv vedkjende sig, og jeg har derfor ikke stort at sige dertil. Vil man beskylde dem for falsk Lære paa Grundlag

af denne Forklaring, saa faar man gjøre det og se til at forsvare det. Kun vil jeg sige, at man neppe vil vove at beskylde alle dem forat have sveget sin lutherske Tro, som i det væsentlige forklarer Rom. 8, 29. paa samme Maade.

4. Dernæst heder det i Foredraget: „Hvad er saa Udvælgelsen efter Missourisynodens Lære nufortiden? Den beskrives saaledes i et Referat fra en Præstekonferentse, aftrykt i „Lehre und Wehre": „Udvælgelsen er den uforanderlige og evige Guds Beslutning, hvorved han af den hele Menneskeslægt (som ved sin egen Skyld er falden ud af sin første Uskyldighed i Synd og Fordærvelse) efter sin Viljes frie Forsæt, af lutter Naade og Forbarmelse, har beskikket en bestemt Mængde af visse Mennesker til Salighed, hvilke Mennesker ikke vare bedre eller værdigere end andre, men laa i den almindelige Fordærvelse." Man ser klart, at Udvælgelsen ifølge denne Beskrivelse er noget ganske andet, end hvad vore lutherske Theologer lærer den at være i sine Lærebøger." Her blev tilføiet den 13de Marts: „Her nævnes ikke et Ord om Christus, ikke om Tro heller; derimod stemmer denne Beskrivelse ordlydende med den, som den store calvinske Synode i Dortrecht (1619) har opstillet, saalangt den rækker." Man kan neppe forstaa Foredraget anderledes, end at det vil sige: Disse Ord i Referatet gjengiver i Korthed Missourisynodens Lære om Udvælgelsen, men her tales jo hverken om Christus eller Troen, altsaa, maatte da Tilhørerne slutte, er Missourisynoden sunken saa dybt i Calvinisme, at de udelukker baade Christus og Troen fra Udvælgelsen. Dette Referat staar at læse i „L. u. W." for 1873. Men hvad berettiger nu Foredraget til at udtale sig. som det gjør om de Ord, det anfører fra Referatet? Naar jeg gjennemlæser dette Referat, saa finder jeg, at det skarpt og klart imødegaar Calvinisterne, hvor det har Anledning dertil, forkaster deres Lære om en uimodstaaelig Naade, om et absolut Naadevalg, om en partikulær Naadevilje og hævder med stærke Ord mod Calvinisterne Naadens Almindelighed, Guds almindelige, alvorlige Frelservilje, Kaldets Alvor og Virkekraft osv. Jeg finder, at en Sats i Referatet siger: Ved en Definition og Forklaring af denne Artikel (om Naadevalget) maa den hele Lære om Guds Forsæt, Raad, Vilje og Forordning angaaende vor Forløsning, Kaldelse, Retfærdiggjørelse og Saliggjørelse sammenfattes, d. e., en rigtig Beskrivelse maa indbefatte i sig: 1) Guds Vilje og Beslutning, 2) Udvælgelsens Aarsag og Grund (nemlig Christi Fortjeneste; længere ude, kort foran de i Foredraget citerede Ord, siges ligefrem, at der gives intet Naadevalg uden Christus), 3) Salighedens Middel fra Guds Side (nemlig Naademidlerne) og fra Menneskets Side (nemlig Troen). Jeg finder, at der anføres et Sted af Konkordieformelen, og om dette Sted siges, at det er den tydeligste og efter Guds Ord rigtigste og bedste Beskrivelse og Forklaring af Prædestinationen. Derimod kalder Referatet de i Foredraget citerede Ord slet ikke nogen egentlig Beskrivelse af Udvælgelsen. Referatet har gjennemgaaet Efes. 1, 3—14, og fremhævet de Hovedpunkter, som der findes. Denne Udvikling af Stedet i Efes. slutter nu med de Ord: „Hvad fremgaar nu for vor Sats af Betragtningen over dette Sted i Forbindelse med andre Steder i den hellige Skrift? Derpaa følgende korte Sammenfattelse som Svar, og nu kommer disse Ord. Altsaa en kort Sammenfattelse af enkelte Momenter i en exegetisk Udvikling er disse Ord. Referatet tænkte sig vel ikke Muligheden af, at det kunde blive misforstaaet, da det tidligere havde givet en Beskrivelse af Udvælgelsen og sagt, hvad der hørte til en saadan. Men hvorfor springer man nu over det, som Referatet selv kalder Beskrivelse, og tager fat paa en Sætning, som Referatet øiensynlig ikke vil have betragtet som nogen

egentlig fuldstændig Beskrivelse, hænger den op og siger: Saaledes beskriver nu Missourisynoden Udvælgellen? Sandelig, dersom vi paa denne Maade skal bekjæmpe Modstandere, hvor kommer vi da hen?

5. Dernæst anfører Foredraget følgende Sted: „Gud har fra Evighed udvalgt et Antal Mennesker til Salighed; han har besluttet, at disse skal og maa blive salige, og saasandt Gud er Gud, saasandt bliver disse salige og Ingen foruden dem." Disse Ord er tagne fra den missouriske Synodalberetning for vestl. Distrikt for 1877. Den værste Mening, man kan lægge ind i Ordene, naar man river dem ud og betragter dem for sig selv, er: Her læres en uimodstaaelig Naade ligeoverfor de Udvalgte, her læres, at Gud kun vil gjøre dem salige. I denne Mening maa Foredraget have taget Ordene. Men nu forkastes i denne samme Beretning Læren om en uimodstaaelig Naade, og Guds almindelige Naade og alvorlige Frelsesvilje hævdes med stærke Ord mod Calvinisterne; ja der fremhæves, at Gud gjerne vilde udvalgt og saliggjort ogsaa dem, som gaar fortabte, men at han kunde ikke, fordi de indtil Enden forkastede hans Naade og haardnakket stod hans Vilje imod. Dette viser mig, at jeg ikke kan lægge den omtalte onde, vildfarende Mening ind i de anførte Ord. Men kan jeg da ikke forstaa dem anderledes? Jo, det kan jeg. Om jeg end for min Del ikke vilde bruge saadanne Ord, saa forstaar jeg dog, at man kan bruge dem uden at lægge nogen falsk Lære ind i dem. Pontoppidan spørger: Hvem bliver delagtige i det evige Livs Glæde og Salighed? og svarer, at det er dem, som bliver bestandige i Troen indtil Enden, hvilke kaldes Udvalgte. Han lærer altsaa ogsaa, at ingen anden bliver salig end de Udvalgte; men deraf har ingen Ret til at drage den Slutning: altsaa lærer Pontoppidan, at ingen anden kan blive salig. Han har tydelig nok vist, hvorfor de andre ikke bliver salige. Saaledes viser denne Beretning ogsaa tydelig nok, hvorfor ingen anden bliver salig, hvorfor de andre ikke er Udvalgte, nemlig fordi de indtil Enden vedblev at staa Guds Naade imod. Men staar det fast, at de Udvalgte bliver salige, at Gud ikke har udvalgt andre til Salighed end dem, som bliver salige (nemlig fordi han ikke har kunnet udvælge andre), da kan jeg ogsaa, uden at lære en uimodstaaelig Naade sige, at de Udvalgte maa blive salige, nemlig i den Forstand, at det med deres Salighed ikke vil slaa feil. Frelseren siger, at der skal „komme falske Kristi og falske Profeter og gjøre store Tegn og underlige Gjerninger, at de Udvalgte skulde og forføres, om det var muligt" (Matth. 24, 24). Disse Ord har vore bedste lutherske Fædre, Luther, Chemnitz, Gerhard o. m. a., brugt som Bevissted for, at de Udvalgte ikke kan gaa fortabte; men dermed har de ikke lært en uimodstaaelig Naade. Disse Ord fra Synodalberetningen bærer altsaa ikke med Nødvendighed nogen falsk Lære i sig, og da burde man udlægge dem efter Skrifters Lære forresten og ikke lægge en anden Mening ind i dem; end Sammenhængen fordrer.

6. Endelig anfører Foredraget et Sted, som unegtelig synes at have et ondt Skin. Det lyder saaledes: „Fornuften kan vistnok ikke rime disse to Ting sammen: Paa den ene Side siger Gud, at han er god imod alle, og at han alvorlig vil, at alle Mennesker skulle frelses. Paa den anden Side gjør han ogsaa Krav paa den fulde, uindskrænkede Ret til at forbarme sig over, hvem han vil, og til at forhærde, hvem han vil. Og Erfaringen stadfæster det ogsaa, at han hos mange Millioner Mennesker ikke borttager deres Modstræben mod hans Ord, som han dog kunde borttage ligesaa let som hos de Udvalgte, da de alle af Naturen ligge i den samme Fordærvelse, og disse af Naturen ikke ere bedre end hine." Hertil føier Foredraget følgende Be=

mærkning: „Fordi altsaa Gud af hele den faldne Menneskeslægt, medens alle Syndere endnu laa i den samme Fordærvelse har udvalgt den ene Part og forkastet den anden, idet han da forbarmede sig over, hvem han vilde, og forhærdede, hvem han vilde, derfor sker det nu ogsaa saaledes i Tiden, at Gud borttager den samme Modstræben hos den ene Part og ikke hos den anden, skjøndt han kunde gjøre det ligesaa let hos alle." Og Foredraget spørger nu: „Er dette Guds Ords Lære?" . .

Jeg tror, at Foredraget har gjort sig skyldig i en saare, saare ukjærlig Udlæggelse af de anførte Ord. At ialfald den Lære, som Foredraget finder udtalt i Ordene, ikke er Missionssynodens Lære, det har jeg tydelig nok kunnet bevise, og det burde været klart nok for Foredraget ogsaa. Men for at forstaa denne Sats, maa vi ogsaa her give Agt paa Sammenhængen. Satsen er tagen af et Referat, som staar at læse i Missouriernes Blad „Lehre und Wehre" for 1871. Referatet har til Overskrift: „Luthers Lære om Naadevalget." Hvad er Hensigten med dette Referat? Prof. G. Fritschel af Iowasynoden havde beskyldt Luther for, at han i sine ældste Skrifter hyldede en partikularistisk Prædestinationslære, som han senere efter 1527 stiltiende kom bort fra (der er nemlig ikke faa, som har beskyldt ogsaa Luther for Calvinisme). Forfatteren vil nu redde Luthers Ære ligeoverfor denne Beskyldning og søger at bevise, at Luther aldrig har været Calvinist. Men for at kunne gjøre det, mener Forfatteren, det er nødvendigt at betragte Luthers Lære om Naadevalget i Sammenhæng. Nu følger en lang Række Citater af Luthers Skrifter. Disse Steder inddeles i Punkter, og ovenover hvert Punkt angiver Forfatteren i en kort Sats, hvad han finder, Luther har lært i det, som anføres af ham. Forfatteren har altid det Maal for Øie at bevise, at Luther ikke har været Calvinist. Det egentlige Referat begynder saaledes: „Hvad Synden angaar, saa lærer Luther: 1) Gud har ikke bestemt nogen til Synd." Nu følger Bevissteder af Luthers Skrifter herfor, og der fortsættes: „Luther lærer videre: 2) Det er Guds naadige Vilje, at alle Mennesker skal blive salige; Christus er død for alle, og Guds Naade bliver alle alvorlig tilbudt i Ord og Sakrament." Saaledes videre. Efter den af Foredraget anførte Sats, der slutter med de Ord, som Foredraget ikke har taget med: „Naar vi betragter Gud paa denne Maade, da er han os visselig en forborgen Gud og ganske ubegribelig," følger en lang Udvikling, som er tagen fra Luthers Skrift: „Om den bundne Vilje." Luthers Ord er her haarde, meget haarde, og dersom man ikke vilde se Luther her i Lyset af, hvad han ellers har lært ogsaa i dette Skrift, og huske paa, hvad han tilsigter, saa vilde man let kunne beskylde Luther for grov Calvinisme. Men naar jeg ved, hvad Luther ellers lærer, og ser, hvad han har for Øie, da vilde det være uretfærdigt at beskylde ham for falsk Lære.

Hvad nu Referatets Indholdsangivelse eller Sats angaar, saa heder det der, at Gud ligesaa let kunde omvende dem, som ikke bliver omvendte. Hvorledes Missourisynoden vil have en saadan Talemaade, som ogsaa Mænd som Chemnitz, Kirchner og Selnecker har betjent sig af, forstaaet, det viser den paa mange Steder. Det er nemlig, naar Gud vilde gjøre Brug af sin Almagt og saaledes forlade den Saliggjørelsesorden, som han har fastsat. Aar 1873 har det nordlige Distrikt af Missourisynoden behandlet Læren om Omvendelsen. I Synodalberetningen derom læser jeg nu følgende: „Man kan vel sige, at Gud efter sin Almagt kunde omvende ethvert Menneske...; thi hvem kan modstaa den Almægtige? Men efterat han har fastsat sin Frelsesorden, i hvilken han vil bringe Menneskene til Omvendelse og Salighed, kan

man ikke vel sige: Gud kan gjøre alle Mennesker salige, dersom han vil. Man maa meget mere sige saaledes: Dersom ikke Verden modvillig og halsstarrig modstod, saa vilde alle Mennesker blive omvendte og salige. Dette er den hellige Skrifts Lære". Det samme er udtalt i Missouriernes Skrifter mange Gange ogsaa i de sidste Aar. Dersom nu Foredraget havde oplyst herom, saa vilde Indtrykket paa Tilhørerne formodentlig blevet et ganske andet. Ja hvor langt det er fra Missouriernes Tanke at lære en uimodstaaelig Naade. og at Gud paa ordentlig Maade kunde omvende, hvem han vilde, det viser sig tydelig nok ogsaa deraf, at de har rettet og tilbagekaldt en Sætning som denne, at Naaden ogsaa overvinder den modvilligste Modstræben. Men lærte de en uimodstaaelig Naade, og at Gud paa ordentlig Maade kunde omvende, hvem han vilde, hvilken Mening vilde det da være i at rette og tilbagekalde saadanne Udtryk?

Men denne Sats, som er anført i Foredraget, siger ogsaa, at Gud, gjør Krav paa Ret til at forbarme sig over, hvem, han vil, og forhærde, hvem han vil. Er da ikke dette forfærdelige Ord? For det første er det nu intet andet end, hvad Luther siger i den Afhandling, som Referatet anfører af ham. Enhver kan forvisse sig derom ved at gjennemlæse, hvad Luther siger. Dog, det er sandt, Ordene vilde være lige forfærdelige og lige falske, enten Luther eller en anden bruger dem, dersom man maatte forklare dem paa samme Maade, som Foredraget gjør; thi det udlægger dem, som om her havde staaet: Gud gjør Krav paa Ret til at forbarme sig over, hvem han vil, og forhærde, hvem han vil, og han har i sin evige Raadslutning gjort Brug af denne Ret, idet han da frit forbarmede sig over, hvem, han vilde, til deres Salighed, og ligesaa frit forhærdede, hvem han vilde, til deres Fordømmelse. Men saa staar her nu ikke; her staar blot, at Gud gjør Krav paa Ret til at gjøre, hvad han vil; men her staar intet om, at Gud har benyttet sig af denne Ret i sin evige Raadslutning og nu vilkaarligen handler derefter.

Luther og Satsen vil aabenbart sige: Gud er en forborgen Gud og hans Veie og Domme er usporlige. Ofte forekommer det den stolte, selvkloge Menneskefornuft, som om Gud var uretfærdig og handlede ganske vilkaarlig; saa trætter den med Gud, træder hovmodig frem for ham, vil, at han skal stande til Rette, og vil gjøre Retskrav gjældende ligeoverfor den Almægtige. Men da reiser Gud sig og spørger hos Ap. Paulus i det 9de Kap. af Rom., som Luther her hele Tiden har for Øie: „Hvo er du, at du vil gaa i Rette mod Gud?" Og saa lader han et saadant Menneske vide, at han ikke er nogen noget skyldig og sandelig ikke lader sig foreskrive Love og Bestemmelser af Mennesket; det kan intet Retskrav gjøre gjældende, han vil beholde Retten til at gjøre, hvad han vil, forbarme sig over, hvem han vil, og forhærde, hvem han vil, han vil selv foreskrive sig sine Love, hvorefter han vil handle. Men noget ganske andet bliver det, om nu ogsaa Gud gjør Brug af denne sin absolute Ret; herom lærer Skriften, at han lader Naade gaa for Ret, at han er den gode Gud, der vil sine Menneskeborn saa vel, og, om vi ikke altid kan forstaa ham, saa skal vi blot ikke gaa i Rette med ham, men vente paa den fulde Forstaaelse indtil det evige Liv og imidlertid være overbeviste om, at han gjør alle Ting vel. At Referenten har forstaaet Luther saaledes og vil have sin Sats forstaaet saaledes, viser han paa flere Steder. Saaledes heder det paa et Sted: „Begge, baade Luther og Paulus, vil hermed" (nemlig med de Ord: „Saa forbarmer osv.) hævde Guds absolute Ret til at gjøre med sit, hvad han vil, og til at handle, som han vil". Paa et andet Sted

anføres nogle Bemærkninger til Luthers Bog: „Om den bundne Villie“, som en luthersk Theolog Haberkorn har opbevaret. Der heder det blandt andet: „Luther taler undertiden om en absolut Ret, hvad Gud kunde gjøre efter sin absolute Magt; men Calvinisterne taler om en ordentlig Ret, ikke om, hvad Gud kunde, men om, hvad han virkelig gjør.“ Ja man kan forstaa det allerede af de Ord, som Foredraget har udeladt af Satsen, nemlig at her tales om den forborgne Gud, som Luther siger.

Det sidste Citat, Foredraget i den første Del anfører fra Missouriernes Skrifter, kan jeg ikke indlade mig paa, da jeg ikke har kunnet finde det i de missouriske Skrifter, som staar til min Raadighed. Jeg vil dermed naturligvis ikke have sagt, at det ikke findes, kun hvorfor jeg ikke behandler det. Mit Foredrag er ogsaa blevet langt nok. Hvad er da Resultatet? Det er klart for mig, at de anførte Steder af Missouriernes Skrifter ikke beviser, at de fører de falske Lærdomme, Foredraget tillægger dem; men det er ogsaa klart for mig, at Foredraget har behandlet flere af dem paa en Maade, som umulig kan forsvares. Og indtil jeg maa tro, at Missourierne er en Flok uærlige Mennesker, der ikke mener, hvad de med klare og utvetydige Ord siger, vil jeg tænke om dem, at de efter sine Ord forkaster et ubetinget, absolut Valg, som Calvin lærte, at de lærer en almindelig Naade, som dog ikke er uimodstaaelig, at de lærer, at Christus har forløst alle Mennesker uden Undtagelse, at Gud vil med den samme alvorlige Vilje alle Menneskers Salighed, at Gud elsker den hele Synderverden med den samme inderlig brændende Kjærlighed i Christus Jesus, at Gud for fulde Alvor kalder alle Mennesker, til hvem Naademidlerne kommer, med fuldt Alvor tilbyder dem alle Christi hele Forløsning, det evige Liv og Kraften til i Troen at modtage det, at han med fuldt Alvor tilbyder dem alle Bestandighedens Naade, ja at Christus græder bitre Taarer over dem, som indtil Enden halstarrig modstaar hans Naade, saa han bliver nødsaget til at støde dem ned i den Ildsø, hvorfra han saa gjerne vilde frelst dem. Og saa har jeg talt og lettet min Samvittighed. Skulde Sønderrivelsens Elendighed komme over vort Samfund og over denne Menighed, da skal denne Forsamling vidne med mig om det, jeg har talt idag. Endelig erklærer jeg mig villig til, om det skulde forlanges, at sende mit Foredrag til St. Louis og lade det theologiske Fakultet erklære, om jeg ikke skulde have truffet deres oprigtige Tro og Lære i de Punkter, jeg har fremhævet; og, idet jeg slutter, vil jeg udtale det hjertelige Ønske, at det Saar, som Satan ved den nu offentlig udbrudte Lærestrid har tilføiet vort Samfund, ret snart maatte blive lægt, og at det, som synes at være adskilt, atter kunde bøies sammen til Enighed og Fred paa Sandheds Grund. Det ske for Jesu Christi Skyld! Amen.

Af et Brev fra Prof. H. G. Stub *).

— — Vi anser det for vor Pligt at raabe et Varsko til vort Kirkefolk, forat det ikke skal rives med af Fanatismens Aand. Skal en Sag af den Art, hvorom det her gjælder, forkvakle, hvad der nu i 30 Aar under det haardeste Arbeide og de tungeste Kampe er opbygget? Skal et Spørgsmaal af

*) Rummet tillader os desværre kun at optage Brudstykker af dette Brev.

en saadan Beskaffenhed som Naadevalgspørgsmaalet lægge sig hindrende iveien for den iblandt os saa nødvendige grundige theologiske Uddannelse? Skal et Spørgsmaal som dette hænge som en tung Sky over os og virke hæmmende og lammende paa alle vore kirkelige Opgaver? Skal vor stakkels Kirke, som allerede bløder af saamange Saar, end ydermere sønderlemmes? Vi haaber, at det maa opgaa for vort Folk, at denne Strid tærer vore bedste Kræfter bort, føder af sig Sorg og Elendighed. Ja, var det en Strid, som maatte føres, en Strid som havde historisk, exegetisk, dogmatisk Berettigelse, var det en anden Sag. Da maatte den føres, men ogsaa da paa en Maade, som passer sig for Christne. Den har imidlertid ikke nogen Berettigelse.

At dette forholder sig saa, vil maaske være vanskeligt at indse for dem, som ikke har syslet med disse Ting; men den, som har været nødt til at gjennemgaa og prøve Alt som han har været istand at faa fat i af det, som kunde kaste Lys over disse Ting, han vil sikkerlig sige, at vi her staa ligeoverfor en af de mest uberettigede Kampe, som har været ført i Kirken. Jeg har selv aldrig været fanatisk i dette Spørgsmaal. Det Foredrag, som foreligger for Offentligheden ligesom min Virksomhed ved vort Seminarium beviser det. Jeg har imidlertid ifølge vore eiendommelige Forhold været nødt til anvende den Tid, som jeg ellers vilde have kunnet bruge til det, som er min Livsopgave: det gamle Testamentes Fortolkning, til et saavidt muligt indgaaende Studium baade af den historiske, exegetiske og dogmatiske Side af dette Spørgsmaal. Men i Alt, hvad jeg i mit Foredrag har sagt, er jeg bleven bestyrket og befæstet ved Alt, jeg nu et Aar har læst og tænkt og hørt om denne Sag.

For den historiske Fremstilling, jeg der har givet af de to Læreformer i den lutherske Kirke, efter hvilken Konkordieformelen har en Læreform, og de senere lutherske Dogmatikere en anden (Noget, der er saa haandgribeligt, at jeg synes man maa se det) har jeg kunnet anføre som Vidner Mænd som f. Ex. Philippi, Thomasius, Dorner, Planck, Frank og Guericke. Til disse kan jeg føie den bekjendte Kirkehistoriker Kurz, som i sin Kirkehistorie i Afsnittet om Konkordieformelen siger ganske det Samme. Fremdeles vil jeg nævne den mest bekjendte nulevende svensk-lutherske Professor ved Upsala Universitet Scheele, som i sin theologiske Symbolik (nu ogsaa oversat til Tydsk) 2den Del, Side 116 og 117 udtrykkelig siger: „Grunden til Udvælgelsen eller til Forkastelsen tør man ikke søge i den guddommelige Forudviden; men Udvælgelsen flyder af Guds naadige Vilje og Velbehag i Christus, og den udelukkende Aarsag til Forkastelsen er den, at de, omend kaldede gjennem Ordet, dog forkaste det, modstaa den Hellig Aand, som vil arbeide og være virksom i dem, og haardnakket vedblive i denne Foragt, Konkordiebogen Pag. 617. De af Dogmatikerne i det 17de Aarhundrede foredragne og udviklede Lærdomme om en forudgaaende og efterfølgende Vilje hos Gud, saavel som om en Udvælgelse i Kraft af den forudseede Tro og en Forkastelse i Kraft af den forudseede Mangel paa Tro, er altsaa virkelig evangelisk-lutherske Lærdomme kun forsaavidt, som man forstaar dem i Overensstemmelse med Konkordieformelens Udvikling. Ubestridelig er det ogsaa en Misforstaaelse af Rom. 8, 29, naar man i Ordet 'forudkjende' vil se Motivet eller den bevirkende Aarsag til det efterfølgende 'forudbeskikkede'."

Prof. Scheele aneckjender med os, at Gud som en alvidende Gud forudser Alt, altsaa baade Tro og Vantro, men han benegter, at Udvælgelsen er skeet i Kraft af hans Forudviden, fordi det ikke staar nogensteds i Skriften. Ja, vil man tale nøiagtigt, saa ligger ikke heller

Grunden til Forkastelsen i Guds Forudviden om Vantro, men i Vantroen selv. Enhver opmærksom Læser vil strax se, hvor skarpt Scheele skjelner mellem de to Læreformer. Han øver ogsaa i Praxis den Grundsætning, som altid har havt Hævd i den lutherske Kirke, at Bekjendelsen ikke skal bedømmes efter Privatskrifter af Fædrene, men Fædrenes Skrifter efter Bekjendelsen. Til alt dette kan jeg endnu føie, at en af Norges første Kirkehistorikere erklærede, at kun en Ignorant (et uvidende Menneske) kunde benegte Sandheden af min historiske Fremstilling. Det skal vist i dette rent historiske Spørgsmaal være vanskeligt at finde Nogen, der gjør Krav paa at kjende til Kirke- og Dogmehistorien, der ikke maa give os Ret. Vi anser det derfor som en stor Vilkaarlighed at sætte sig ud over Historiens Vidnesbyrd og at ville lægge ind i Konkordieformelen, hvad den ikke lærer. Og naar saa En beskylder os for Unionisme eller for at være falske Lærere, fordi vi vil lade de to Former staa og vil holde os til den første, som er Bekjendelsens, da kan vi deri kun se et Vidnesbyrd om Fanatisme.

Gaar vi nu over til det, som er Hovedsagen, nemlig den exegetiske Side af Spørgsmaalet, saa maa vi sige, at der skal en ikke liden Dristighed til for at kunne, saaledes som det er skeet, optræde med Beskyldning for falsk Lære paa Grund af den Fortolkning, vi har givet af de Skriftsteder, som her kommer i Betragtning, nemlig Rom. 8, 29; Eph. 1, 4 og 2 Thes. 2, 13. Dersom Prof. Schmidt havde studeret den Hellige Skrift saaledes som han har studeret Stridsskrifterne fra det 17de Aarh., da vilde han ikke vove at optræde med saadanne Beskyldninger. Jeg skal kun minde om den ene Kjendsgjerning, at jeg ved den første Konferentse, vi havde om Naadevalget i December 1880, forlangte, at vi istedetfor at høre en Uendelighed af Citater skulde tage for os den Hellige Skrift og behandle de Steder, som angaar Udvælgelsen, men at Prof. Schmidt, som da i omtrent 2 Aar havde holdt paa med dette Spørgsmaal, erklærede, at han ikke var forberedt paa at behandle Skriftstederne. Prof. Asperheim kom i Milwaukee med Anklage for Traditionalisme, det vil sige, at man først gjennem Fædrene gaar til Skriften. Prof. Schmidt stempede den Gang Asperheims Anke med saa voldsomme Ord, som det vel var muligt. Men jeg siger, at Asperheims Anke er fuldkommen berettiget ligeoverfor Schmidt i dette Stykke. Thi dersom nogensinde i Verden Traditionalisme er kommet frem, saa er det i den Maade, hvorpaa dette Spørgsmaal er blevet behandlet af Prof. Schmidt baade ved Konferentser og fremforalt i hans Blad. Istedetfor at tage den Hellige Skrift for sig og uden Hensyn til, hvad denne eller hin har sagt i ren polemisk Interesse, søge at forvisse sig om, hvad der ligger i disse eller hine Skriftsteder efter de almindelige Regler for Fortolkning, har man, hvad der ogsaa efter alle kyndige Mænds Dom baade i Norge og Tydskland er Hovedfeilen ved det 17de Aarhundredes Exegese, baaret en hel Ladning af Dogmatik ind i de forskjellige Steder og tiltrods for Sprogbrug og grammatisk Forbindelse saaet ind, hvad der ikke findes.

(Sluttes).

Entered at the post office at La Crosse as second-class postal matter.

Trykt i „Varden"s Avistrykkeri — La Crosse, Wis.